

Sygn. akt III AUa 1329/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 września 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Joanna Baranowska

Sędziowie: SSA Iwona Szybka

SSA Beata Michalska (spr.)

Protokolant: st. sekr. sąd. Joanna Sztuka

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 15 września 2015 r. w Ł.

sprawy **G. Z.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych III Oddziałowi w W.**

o zwrot nienależnie pobranych świadczeń

na skutek apelacji G. Z.

od wyroku Sądu Okręgowego w Płocku

z dnia 18 września 2014 r. sygn. akt VI U 435/14

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 1329/14

UZASADNIENIE

G. Z. w dniu 10 lutego 2014r. odwołał się od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych III Oddziału w W. z 19 grudnia 2013 r. dokonującej miesięcznego rozliczenia renty w związku z przychodem osiągniętym przez ubezpieczonego w poszczególnych miesiącach 2012r. oraz zobowiązującej do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w kwocie 16.380,40 zł. Ubezpieczony wniósł o zmianę zaskarżonej decyzji. Powołał się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 8 maja 2005r. w sprawie K 27/03. Zdaniem odwołującego się, do rozliczenia winien być uwzględniony rzeczywisty przychód. Nadto wskazał, że faktyczne otrzymane kwoty renty są niższe niż ustalił to ZUS.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania. W uzasadnieniu swojego stanowiska podkreślił, że ubezpieczony pobierał rentę w pełnej wysokości. W okresie od 1 stycznia 2012r. do 31 grudnia 2012r. prowadził działalność gospodarczą, opłacając z tego tytułu składki na ubezpieczenie społeczne. W miesiącach styczeń - lipiec, wrzesień - październik oraz w grudniu przychody odwołującego się stanowiące podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne przekroczyły wyższe kwoty graniczne, wynoszące 130% przeciętnej płacy, powodując zawieszenie prawa do renty za dany miesiąc i obowiązek zwrotu nienależnie pobranych świadczeń.

Sąd Okręgowy w Łodzi wyrokiem z 18 września 2014r., w sprawie VI U 435/14, oddalił odwołanie.

Rozstrzygnięcie zapadło po następujących ustaleniach faktycznych i prawnych:

G. Z. na mocy decyzji ZUS z 24 października 2011 r. otrzymał prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy od 9 sierpnia 2011 r. W decyzji tej organ rentowy pouczył ubezpieczonego o konieczności poinformowania organu o wysokości łącznego osiągniętego przychodu w roku kalendarzowym i w poszczególnych miesiącach do lutego następnego roku.

Decyzją z 12 lipca 2012r. ZUS wskazał, że wysokość uzyskanego przez odwołującego przychodu uzasadniała zawieszenie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy i zobowiązał G. Z., po dokonaniu rozliczenia, do zwrotu całej nienależnie pobranej renty za 2011 r. w kwocie 7.012,85 zł. Sąd Okręgowy w Płocku wyrokiem z 22 stycznia 2013r., w sprawie sygn. akt VI U 1322/12, oddalił odwołanie. Sąd Apelacyjny w Łodzi wyrokiem z 11 lutego 2014 r. , III AUa 616/13, oddalił apelację ubezpieczonego.

Jak ustalił Sąd Okręgowy, w 2012 r. ubezpieczony kontynuował prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej. W okresie od stycznia do czerwca 2012 r. ubezpieczony zadeklarował podstawę wymiaru składek z tytułu tej działalności w kwocie 6000 zł, a od lipca 2012 r. – w kwocie 9000 zł. W okresie od 1 sierpnia 2012 r. do 12 października 2012 r., a następnie od 17 października 2012 r. do 31 grudnia 2012 r. ubezpieczony przebywał na zwolnieniach lekarskich. Z tego tytułu pobrał zasiłki chorobowe: za sierpień 2012 r.- 2096,82 zł, za wrzesień 2012 r.- 5.902,16 zł, za październik 2012 r.- 3.261,72 zł, za grudzień 2012 r.- 4.814,92 zł. Zaskarżoną decyzją Zakład zobowiązał odwołującego do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia rentowego za poszczególne miesiące 2012 r., tj. styczeń-lipiec, wrzesień, październik i grudzień w kwocie 16.380,40 zł. Celem ustalenia prawidłowości rozliczenia świadczeń z osiągniętym przychodem z działalności gospodarczej Sąd dopuścił dowód z opinii biegłej z zakresu rachunkowości i księgowości, której opinię w całości podzielił. Zgodnie z opinią biegłej, przychód za 2012 r. wyniósł więcej niż 130% przeciętnego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, co w myśl art.104 ust.7 ustawy o emeryturach i rentach z FUS stanowi podstawę do zawieszenia całej renty. Przyjmując roczne rozliczenie renty nienależnie pobrane świadczenie stanowiłoby sumę pobranej renty za cały 2012r. Natomiast rozliczając rentę w układzie miesięcznym za okresy styczeń – luty (2 x 1595, 44 zł.), marzec- lipiec 2012r., wrzesień- październik 2012r. oraz grudzień (8 x 1648, 69 zł.), ubezpieczony pobrał nienależnie rentę w łącznej kwocie 16.380, 40 zł.

W uzasadnieniu stanu prawnego powołano art. 104 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych(j.t. Dz.U. z 2015 r. poz.748 ze zm.), zgodnie z którym prawo do emerytury lub renty ulega zawieszeniu lub świadczenia te ulegają zmniejszeniu, na zasadach określonych w ust. 3-8 oraz w art. 105, w razie osiągania przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, o której mowa w ust. 2 oraz z tytułu służby wymienionej w art. 6 ust. 1 pkt 4 i 6. Na podstawie art. 104 ust. 1a ustawy emerytalnej, dla emerytów i rencistów prowadzących pozarolniczą działalność za przychód, o którym mowa w ust. 1, przyjmuje się przychód stanowiący podstawę wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne w rozumieniu przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych. W przepisach tych chodzi wyłącznie o przychód, który ustawodawca wiąże z ustaleniem podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. W myśl art. 4 pkt 9 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (j.t. Dz. U. z 2013, poz.1442) za przychód rozumie się przychody w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu: (...) prowadzenia pozarolniczej działalności oraz umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, jak również z tytułu współpracy przy tej działalności lub współpracy przy wykonywaniu umowy. Zgodnie z art. 104 ust. 7 ustawy emerytalnej prawo do emerytury, renty z tytułu niezdolności do pracy oraz renty rodzinnej, do której uprawniona jest jedna osoba, ulega zawieszeniu w razie osiągania przychodu w kwocie wyższej niż 130 % przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa GUS. Kwoty przychodu, o której mowa w art. 104 ust. 7 ustawy emerytalnej corocznie określa Prezes ZUS w drodze komunikatu w Dzienniku Urzędowym RP "Monitor Polski" (art. 104 ust. 10 ustawy emerytalnej). Sąd Okręgowy odniósł się też do cytowanego przez odwołującego się wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 8 marca 2005 r. , K 27/2003. Trybunał Konstytucyjny uznał, że ustawa z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS wiąże skutek w postaci zawieszenia albo zmniejszenia prawa do emerytury z pojęciem przychodu. Zgodnie z brzmieniem art. 4 pkt 9 u.s.u.s., chodzi o przychody w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych między innymi z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności oraz umowy agencyjnej lub umowy zlecenia. Sąd Okręgowy powołał nadto art. 138 ust. 1 ustawy emerytalnej , w myśl

którego osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Zgodnie z art.138 ust.2 pkt 1 tej ustawy za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania. Organ rentowy rozliczył świadczenie rentowe za każdy miesiąc 2012 r., ustalając, że ubezpieczony przekroczył graniczne kwoty za poszczególne miesiące zgodnie z art.104 ust.1, ust.1a oraz art. 104 ust.7 ustawy emerytalnej. W rezultacie na podstawie art.477¹⁴ §1 k.p.c. Sąd Okręgowy odwołanie oddalił, uznając je za bezzasadne.

Powyższy wyrok w całości zaskarżył odwołujący się, wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania do Sądu pierwszej instancji albo o jego zmianę i uwzględnienie odwołania. Apelujący wskazał, że Sąd Okręgowy w sposób wadliwy ocenił zebrane w sprawie dowody, uznając, że stanowisko ZUS jest zgodne z obowiązującymi przepisami prawa. W trakcie rozprawy przed Sądem Apelacyjnym ubezpieczony podniósł nadto, że treść art.104 ust. 1a ustawy emerytalnej w porównaniu z art.104 ust.5 tej ustawy pozostaje w sprzeczności z zasadą równego traktowania wszystkich ubezpieczonych wyrażoną w art.2a ust.1 i 2 ustawy z 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych, ponieważ powołane przepisy różnicują sytuację prawną podmiotów w zależności od rodzaju aktywności zawodowej (oświadczenie apelującego- 1:09-2:22 min. na płycie DVD –k.90 akt sprawy).

Sąd Apelacyjny zważył:

Apelacja jest bezzasadna i jako taka podlegała oddaleniu. Sąd pierwszej instancji przeprowadził właściwe postępowanie dowodowe, dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, które Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za własne, a to sprawia, że nie zachodzi potrzeba ich szczegółowego ponownego przytaczania.

Z uwagi na lakoniczną treść zarzutów apelacji powstaje trudność w ocenie, w jakim zakresie apelujący nie zgadza się z rozstrzygnięciem Sądu Okręgowego. W sporze była kolejna decyzja, mocą której organ rentowy dokonał rozliczenia otrzymanej przez ubezpieczonego w 2012r. renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy w związku z osiągniętym przychodem z prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej oraz w konsekwencji zobowiązał ubezpieczonego do zwrotu renty w łącznej kwocie 16 380,40 zł., jako świadczenia nienależnie pobranego. W myśl art.138 ust.1 i ust.2 pkt 1 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (j.t. Dz. U. z 2015 r. ,poz. 748 ze zm.) osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu, przy czym za nienależnie pobrane świadczenia uważa się m.in. świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania. W sprawie nie było sporu co do tego, że ubezpieczony był prawidłowo pouczony w decyzji z 24 października 2011 r. przyznającej mu prawo do renty m.in. o okolicznościach uzasadniających zawieszenie prawa do świadczenia. Kwestia ta została prawomocnie przesądzona przez Sąd Okręgowy w Płocku, który wyrokiem z 22 stycznia 2013r., w sprawie sygn. akt VI U 1322/12, oddalił odwołanie od decyzji z 12 lipca 2012r., zobowiązującej stronę do zwrotu nienależnie pobranej renty za okres wcześniejszy – od 9 sierpnia do 31 grudnia 2011r. Sąd Apelacyjny w Łodzi wyrokiem z 11 lutego 2014r., III AUa 616/13, oddalił apelację ubezpieczonego.

Ubezpieczony nie kwestionował ustalonej przez organ rentowy podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne w poszczególnych miesiącach zadeklarowanej w związku z prowadzeniem pozarolniczej działalności, jak też wysokości wypłaconych zasiłków chorobowych (chodzi o wrzesień i grudzień 2012r.). W odwołaniu podważył natomiast sam mechanizm ustalania kwoty przychodu z tytułu działalności gospodarczej. Mechanizm ten wynika jednak wprost z obowiązujących przepisów. Zgodnie bowiem z art.104 ust.1 i 1a ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (j.t.: Dz.U. z 2015r., poz.748 ze zm.) , prawo do emerytury lub renty ulega zawieszeniu lub świadczenia te ulegają zmniejszeniu, na zasadach określonych w ust. 3-8 oraz w art. 105, w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, o której mowa w ust. 2 oraz z tytułu służby wymienionej w art. 6 ust.1 pkt 4 i 6. Dla emerytów i rencistów prowadzących pozarolniczą działalność za przychód, o którym mowa w ust. 1, przyjmuje się przychód stanowiący podstawę wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne w rozumieniu przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych. Sąd Apelacyjny w obecnym składzie w całości podziela argumentację prawną zawartą w uzasadnieniu cyt. wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi

z 11 lutego 2014r., III AUa 616/13, że przywołany przez apelującego wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 8 marca 2005r., sygn.. K 27/03, opubl. Dz.U. z 2005r., Nr 41, poz. 401, nie może mieć zastosowania w niniejszej sprawie. Trybunał Konstytucyjny stwierdził niezgodność z art.2 Konstytucji RP - art.1 pkt w zw. z art.2 ustawy z 8 lipca 1999r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 70, poz.774) tylko w zakresie, w jakim z mocą wsteczną uniemożliwił przyjęcie rzeczywistego przychodu emerytów i rencistów z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności, osiągniętego w okresie od stycznia do 26 sierpnia 1999r. w kwocie niższej od przychodu stanowiącego podstawę wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne w rozumieniu przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych. Inaczej mówiąc, uznano za niekonstytucyjne przepisy wyłącznie w zakresie, w jakim z mocą wsteczną obowiązywały w stosunku do osób, które w tym okresie (tj. od stycznia do 26 sierpnia 1999r.) osiągały przychody w kwocie niższej niż określona w zaskarżonym przepisie. Tym samym chybiony jest zarzut o niekonstytucyjności art.104 ust.1 i 1a ustawy emerytalnej. Nie można też uznać za uzasadniony zarzutu, że treść art.104 ust. 1a ustawy emerytalnej w porównaniu z art.104 ust.5 tej ustawy pozostaje w sprzeczności z zasadą równego traktowania wszystkich ubezpieczonych, wyrażoną w art.2a ust.1 i 2 ustawy z 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (j.t. Dz.U. z 2015, poz.121 ze zm.), ponieważ powołane przepisy różnicują sytuację prawną podmiotów w zależności od rodzaju aktywności zawodowej. Zgodnie z tezą 3 wyroku Sądu Najwyższego z 28 stycznia 2010r., II UK 199/09, LEX nr 583811, „ w sprawach wskazanych w art. 2a ust. 2 ustawy z 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, a więc w sprawach dotyczących w szczególności warunków objęcia systemem ubezpieczeń społecznych, obowiązku opłacania i obliczania wysokości składek, obliczania wysokości świadczeń, a także okresu wypłaty świadczeń i zachowania prawa do nich nie ma podstaw prawnych do czynienia między ubezpieczonymi różnic związanych z płcią, stanem cywilnym, czy też stanem rodzinnym. Z zasady równego traktowania wszystkich ubezpieczonych nie da się wywieść zakazu wprowadzania zróżnicowanych warunków ubezpieczenia (zabezpieczenia) społecznego dla pracowników i dla ubezpieczonych z innych tytułów.” Również w wyroku z 22 stycznia 2002r. w sprawie II UKN 58/01, OSNP 2003/21/523, Sąd Najwyższy stwierdził, że „ z art. 2a (...) nie można wywieść zakazu wprowadzenia zróżnicowanych systemów ubezpieczenia (zabezpieczenia) społecznego dla pracowników i dla osób prowadzących działalność gospodarczą.” Sąd Apelacyjny w całości podziela powyższe stanowisko. Nie ma racji apelujący, który uważa, że treść art.104 ust.5 ustawy emerytalnej, który w odniesieniu do honorariów z tytułu działalności twórczej i artystycznej wyłącza stosowanie art.104 ust.1-4, narusza zasadę równego traktowania wszystkich ubezpieczonych. Jak szeroko wyjaśnił Sąd Najwyższy w cyt. orzeczeniach, z art.2a ustawy systemowej wynika zakaz różnicowania sytuacji ubezpieczonych ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, narodowość , stan cywilny i stan rodzinny. Nie oznacza natomiast zakazu kształtowania przez ustawodawcę odrębnych regulacji w ramach poszczególnych systemów zabezpieczenia i różnicowania warunków ubezpieczenia w odniesieniu do różnych tytułów. Podsumowując tę część wywodów, organ rentowy prawidłowo ustalił przychód ubezpieczonego osiągnięty z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej w spornych miesiącach z uwzględnieniem podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne w rozumieniu przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych, jak też w odniesieniu do dwóch miesięcy – z uwzględnieniem wysokości wypłaconych zasiłków chorobowych (art.104 ust. 6 ustawy emerytalnej). Przy tym apelujący nie kwestionował wyliczenia wysokości nienależnie pobranego świadczenia, które wynika wprost z treści opinii biegłej z dziedziny rachunkowości. Należy zatem tylko wskazać, że Sąd Okręgowy prawidłowo, nie naruszając zasad swobodnej oceny dowodów, przyznał opinii walor wiarygodności. Jednocześnie z treści opinii biegłej wynika, że kwota nienależnie pobranej renty to suma kwot brutto za poszczególne miesiące, w których przychód ubezpieczonego przekroczył kwotę graniczną wskazaną w art.104 ust.7 ustawy emerytalnej. Zgodnie z powołanym przepisem, prawo do emerytury, renty z tytułu niezdolności do pracy oraz renty rodzinnej, do której uprawniona jest jedna osoba, ulega zawieszeniu w razie osiągnięcia przychodu w kwocie wyższej niż 130 % przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa GUS (poszczególne kwoty graniczne zostały wymienione w piśmie procesowym ZUS na k.12 akt sprawy oraz w opinii biegłej z zakresu rachunkowości na k.42 akt sprawy). Poza sporem jest też , że przychód osiągnięty przez ubezpieczonego w miesiącach od stycznia do lipca, we wrześniu, październiku i grudniu 2012r. przekroczył ww. kwotę graniczną , co uzasadniało zawieszenie świadczenia za dany miesiąc w całości. Stąd kwota nienależnie pobranych świadczeń stanowi sumę świadczeń rentowych za wskazane wyżej miesiące. Już tylko na marginesie należy podzielić ustalenia Sądu Okręgowego, poczynione w oparciu o treść opinii biegłej z zakresu rachunkowości, że roczne rozliczenie renty byłoby

dla apelującego mniej korzystne, ponieważ nienależnie pobrane świadczenie stanowiłoby sumę przysługującej renty za cały rok (a nie – za 10 miesięcy).

Wobec powyższego należało uznać, że zaskarżony wyrok Sądu I instancji, a także poprzedzająca go decyzja organu rentowego odpowiadają prawu, a apelacja ubezpieczonego, jako pozbawiona uzasadnionych podstaw , podlegała oddaleniu na podstawie art.385 k.p.c.

Przewodnicząca: Sędziowie: